

POSTANOWIENIE

Dnia 18 listopada 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Prezes SN Krzysztof Wiak (przewodniczący)

SSN Joanna Lemańska (sprawozdawca)

SSN Aleksander Stępkowski

w sprawie ze skargi E. A. i R. A.

na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki
w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w W. w sprawie o sygn.
VI ACa 4114/23,

z udziałem Skarbu Państwa - Prezesa Sądu Apelacyjnego w W.

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw
Publicznych w dniu 18 listopada 2025 r.,

- 1. stwierdza, że przed Sądem Apelacyjnym w W. w sprawie o sygn. VI ACa 4114/23 nastąpiła przewlekłość postępowania;**
- 2. przyznaje E. A. i R. A. od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w W. sumy pieniężne w wysokości po 3000 (trzy tysiące) złotych za okres od 19 kwietnia 2019 r. do 18 listopada 2025 r.;**
- 3. oddala skargę w pozostałym zakresie;**
- 4. nakazuje Skarbowi Państwa - Sądowi Najwyższemu zwrócić z urzędu E. A. i R. A. opłaty sądowe w kwocie po 200 (dwieście) złotych;**
- 5. zasądza od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w W. na rzecz E. A. i R. A. kwoty po 240 (dwieście czterdzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w**

postępowaniu skargowym wraz z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia niniejszego postanowienia zobowiązanemu do dnia zapłaty.

Joanna Lemańska Krzysztof Wiak Aleksander Stępkowski

[k.b.]i

UZASADNIENIE

Pismem z września 2025 r. E. A. i R. A. (dalej: Skarżące) wniosły do Sądu Najwyższego – za pośrednictwem Sądu Apelacyjnego w W. – skargę na przewlekłość w postępowaniu sądowym toczącym się przed Sądem Apelacyjnym w W. pod sygn. VI ACa 4114/23. Wskazując, że w przedmiotowym postępowaniu doszło do nieuzasadnionej zwłoki, Skarżące domagały się przyznania na swoją rzecz od Skarbu Państwa kwot po 3000 zł oraz wydania Sądowi Apelacyjnemu w W. zalecenia podjęcia czynności zmierzających do wyznaczenia rozprawy apelacyjnej w terminie 14 dni i rozpoznania sprawy apelacyjnej objętej skargą. Wniosły również o zwrot kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu skargowym.

Skarga została złożona w postępowaniu o zadośćuczynienie zainicjowanym pozwem z 19 kwietnia 2019 r. (data prezentaty).

Z uzasadnienia skargi wynika, że 12 grudnia 2023 r., tj. od dnia wpłynięcia sprawy objętej skargą do Sądu Apelacyjnego w W., nie został wyznaczony termin rozprawy apelacyjnej. Dopiero zaś w dniu 15 września 2025 r. Skarżące otrzymały odpis apelacji strony pozwanej, tj. po upływie blisko dwóch lat od jej sporządzenia. Skarżące podniosły również, że w sprawie dwukrotnie wносиły o możliwie najszybsze wyznaczenie terminu rozprawy apelacyjnej i zakończenie sprawy objętej skargą. Skarżące podkreśliły zarazem, że charakter sprawy wymaga priorytetowego traktowania. Przedmiotem postępowania jest bowiem roszczenie o zadośćuczynienie po śmierci bliskiego członka rodziny i do dziś Skarżące nie otrzymały należnego im z tego tytułu zadośćuczynienia.

Prezes Sądu Apelacyjnego w W. w odpowiedzi na skargę wniósł o jej oddalenie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z treścią art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (tekst jedn. Dz.U. 2023, poz. 1725, dalej: „ustawa o skardze na przewlekłość”), strona może wnieść skargę o stwierdzenie, że w postępowaniu, którego skarga dotyczy, nastąpiło naruszenie jej prawa do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, jeżeli postępowanie zmierzające do wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie trwa dłużej niż to konieczne dla wyjaśnienia istotnych okoliczności faktycznych i prawnych albo dłużej niż to konieczne do załatwienia sprawy egzekucyjnej lub innej dotyczącej wykonania orzeczenia sądowego.

Ustawodawca w ustawie o skardze na przewlekłość nie określił wyraźnie, jaki okres oczekiwania na rozpoznanie sprawy należy uznać za nieuzasadnioną zwłokę. Niemniej w orzecznictwie Sądu Najwyższego ugruntowane jest stanowisko, że przewlekłość jest pojęciem odnoszącym się do konkretnego zdarzenia, które po wnikliwej analizie należałoby uznać za nadmiernie rozciągnięte w czasie i niezasadnie przedłużające się (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 21 kwietnia 2021 r., I NSP 20/21, oraz z 15 listopada 2022 r., I NSP 322/22).

Ocena, czy w konkretnej sprawie doszło do przewlekłości postępowania, powinna być wypadkową czynników obiektywnych oraz czasu niezbędnego do podejmowania działań zgodnych z obowiązującymi przepisami, przy uwzględnieniu zachowania określonych procedur.

Oceniając, czy w danej sprawie mamy do czynienia z przewlekłością postępowania, należy zatem brać pod uwagę kryteria określone w art. 2 ust. 2 tej ustawy, zgodnie z którymi dla stwierdzenia, czy w sprawie doszło do przewlekłości postępowania, należy w szczególności ocenić terminowość i prawidłowość czynności podjętych przez sąd w celu wydania rozstrzygnięcia

kończącego postępowanie w sprawie, a także uwzględnić łączny dotychczasowy czas postępowania, od jego wszczęcia do chwili rozpoznania skargi, charakter sprawy, stopień faktycznej i prawnej jej złożoności, znaczenie dla strony, która wniosła skargę, rozstrzygniętych w niej zagadnień oraz zachowanie się stron, a w szczególności strony, która zarzuciła przewlekłość postępowania.

Podobnie przesłanki stwierdzenia przewlekłości postępowania określa Europejski Trybunał Praw Człowieka, wskazując, że ocena, czy przewlekłość postępowania jest nieuzasadniona, powinna następować w świetle szczególnych warunków sprawy i przy uwzględnieniu takich kryteriów, jak skomplikowanie (stopień złożoności) sprawy, zachowanie stron i organów prowadzących sprawę oraz znaczenia materii objętej skargą (zob. wyroki Europejskiego Trybunału Praw Człowieka: z 21 września 2000 r., skarga nr 33082/96, w sprawie Wojnowicz przeciwko Polsce; z 4 kwietnia 2000 r., skarga nr 38670/97, w sprawie Dewicka przeciwko Polsce; z 26 października 2000 r., skarga nr 25693/94, w sprawie Sobczyk przeciwko Polsce; z 26 lipca 2001 r., skarga nr 29691/96, w sprawie Jedamski przeciwko Polsce; z 14 stycznia 2003 r., skarga nr 39505/98, w sprawie W.M. przeciwko Polsce; zob. też M.A. Nowicki, Europejski Trybunał Praw Człowieka – orzecznictwo, Tom I – Prawo do rzetelnego procesu sądowego, Kraków 2001 s. 46 i n. oraz powołane tam orzecznictwo tego Trybunału).

Powyższe oznacza, że standard ochrony prawa do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki ma charakter zindywidualizowany (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 11 lipca 2019 r., I NSP 48/19; z 6 maja 2020 r., I NSP 34/20; z 10 listopada 2020 r., I NSP 142/20; z 28 września 2021 r., I NSP 145/21; z 14 września 2022 r., I NSP 251/22; z 15 listopada 2022 r., I NSP 322/22). Co do zasady więc przewlekłość zawsze musi być odnoszona do konkretnych realiów sprawy i przyjętego trybu postępowania.

Poddając analizie przebieg postępowania apelacyjnego o sygn. VI ACa 4114/23, należy stwierdzić, że podniesiony w skardze zarzut przewlekłości tego postępowania sądowego jest uzasadniony.

Postępowanie zostało wszczęte pozwem z 19 kwietnia 2019 r. Z badania akt przedmiotowej sprawy wynika jednocześnie, że postępowanie apelacyjne o sygn. VI ACa 4114/23 zostało zainicjowane apelacjami obu stron procesu

od wyroku Sądu Okręgowego w W. z 20 września 2023 r. Akta tej sprawy wraz z apelacjami wpłynęły do Sądu Apelacyjnego w W. w dniu 12 grudnia 2023 r. i w tym samym dniu wylosowano sędziego referenta. Kolejnego dnia sprawę wpisano do repertorium ACa i zarządzono poinformowanie stron o składzie wyznaczonym do rozpoznania apelacji. W dniu 17 lutego 2025 r. do Sądu Apelacyjnego w W. wpłynął wniosek Skarżących o udzielenie informacji o stanie postępowania. Z kolei w dniu 20 marca 2025 r. do Sądu Apelacyjnego w W. wpłynęło pismo Skarżących zawierające informację o zmianie danych ich pełnomocnika. W dniu 29 kwietnia 2025 r. zarządzono poinformować strony, że sprawa oczekuje na wyznaczenie terminu rozprawy według kolejności wpływu. Zarządzeniem z 10 września 2025 r. podjęto czynności nadające bieg apelacjom stron, m.in. zarządzono doręczenie ich odpisów stronie przeciwnej. W dniu 29 września 2025 r. do Sądu Apelacyjnego w W. wpłynęła zaś odpowiedź Skarżących na apelację pozwanego. Zarządzeniem z 30 września 2025 r. wyznaczono natomiast termin rozprawy apelacyjnej na dzień 20 listopada 2025 r.

Powyższa sekwencja zdarzeń przemawia za uznaniem, że sporne postępowanie apelacyjne o sygn. VI ACa 4114/23 toczy się dłużej, niż to było konieczne dla prawidłowego wyjaśnienia wszystkich okoliczności faktycznych i prawnych, istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy, a tym samym, że w postępowaniu objętym skargą nie dochowano wynikających z wyżej powołanego orzecznictwa standardów rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki. Należy więc uznać, że w sprawie objętej skargą na etapie postępowania apelacyjnego, trwającego blisko dwa lata, nastąpiła przewlekłość postępowania.

Sąd Najwyższy nie dopatrywał się przy tym w omawianym przypadku przesłanek, które mogłyby uzasadniać zwłokę w rozpoznaniu sprawy o sygn. VI ACa 4114/23, zwłaszcza zwłokę około 20 miesięcy przy doręczeniu odpisów apelacji przeciwnikowi procesowemu.

Należy wyraźnie stwierdzić, że o przewlekłości postępowania nie decyduje subiektywne przekonanie strony, lecz okoliczności obiektywne, a obowiązkiem państwa jest zagwarantowanie, by sprawy osób podległych jego jurysdykcji toczyły się bez zbędnej zwłoki (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 6 stycznia 2006 r., III SPP 154/05). Obowiązkiem Państwa jest zatem

zapewnienie takiego sposobu funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości, aby rozstrzygnięcie sprawy nie trwało dłużej niż to jest konieczne (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 21 marca 2006 r., III SPP 13/06; z 21 kwietnia 2021 r., I NSP 20/21).

W postanowieniu z 21 kwietnia 2021 r., I NSP 20/21, Sąd Najwyższy trafnie podkreślił, że dla strony czy też uczestnika postępowania nie ma znaczenia, gdzie tkwi źródło przewlekłości postępowania, czy w zaniedbaniach i opieszałości sądu, przepracowaniu, czy objętości referatu sędziego, czy też w zaniechaniach, których dopuściło się państwo nie przyjmując rozwiązań zapobiegających systemowej przewlekłości postępowań. Zła organizacja wymiaru sprawiedliwości, brak odpowiedniego budżetu czy też zbyt duża liczba spraw przypadająca na jednego sędziego nie powinny obciążać uczestników postępowania. Prawem strony każdego postępowania jest bowiem zgodnie z art. 6 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2 (Dz.U. 1993, Nr 61, poz. 284), aby odbyło się ono w rozsądnym terminie (zob. M. Mrowicki, Przewlekłość postępowania i jej systemowy charakter w Polsce. Glosa do wyroku ETPC z 7 lipca 2015 r., nr: 72287/10, 13927/11 i 46187/11, LEX/el. 2016, s. 7). Wystąpienie w sprawie przewlekłości postępowania nie budziło zatem żadnych wątpliwości.

Konkludując, Sąd Najwyższy uznał, że w realiach analizowanej sprawy, stosownie do art. 12 ust. 2 ustawy o skardze na przewlekłość, istniały podstawy do stwierdzenia przewlekłości postępowania prowadzonego przed Sądem Apelacyjnym w W. pod sygn. VI ACa 4114/23.

Uwzględniając skargę, zgodnie z art. 12 ust. 4 i ust. 5 pkt 1 ustawy o skardze na przewlekłość, Sąd Najwyższy przyznał na rzecz każdej ze Skarżących od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w W. (zgodnie z ich żądaniem) sumy pieniężne w kwocie po 3000 zł.

Przyjmuje się, że odpowiednia suma pieniężna w rozumieniu art. 12 ust. 4 ustawy o skardze na przewlekłość stanowi sankcję dla Państwa za wadliwe zorganizowanie wymiaru sprawiedliwości oraz rekompensatę dla skarżącego za krzywdę moralną spowodowaną przewlekłością postępowania. Przy czym

wysokość tej sumy pieniężnej musi być proporcjonalna do wielkości zwłoki (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 21 kwietnia 2021 r., I NSP 20/21) i mieścić się w granicach od 2000 do 20 000 zł.

Określając wymiar przyznanych Skarżącym sum pieniężnych, Sąd Najwyższy miał na uwadze, że w badanej sprawie postępowanie sądowe, zainicjowane pozwem Skarżących (wniesionym w kwietniu 2019 r.), trwa już łącznie ponad 6 lat. Nie ulega przy tym wątpliwości, że w rozpoznawanym przypadku nie jest to spowodowane ani materią sprawy, ani jej zawartością, ani obstrukcyjnym zachowaniem Skarżących.

Sąd Najwyższy dostrzega przy tym jednocześnie narastanie systemowego problemu, przekładającego się w oczywisty sposób na znaczne wydłużenie czasu rozpoznawania spraw w sądach powszechnych, a polegającego na wstrzymywaniu się przez Ministra Sprawiedliwości z ogłaszaniem nowych obwieszczeń o wolnych stanowiskach sędziowskich, a tym samym na zablokowaniu procesu rekrutacji sędziów w sądach powszechnych. W połączeniu z nieuniknionym przechodzeniem sędziów w stan spoczynku - skutkuje to wzrostem liczby wakatów w polskich sądach i narastaniem systemowych wad w sposobie jego zorganizowania, przekładających się na przewlekłość postępowań. Prowadzi to do bezprecedensowego obciążenia sędziów pozostających w służbie, nieuchronnie wydłużając postępowania sądowe. Zaniechania w zapewnieniu właściwej obsady sędziowskiej stanowią istotne źródło nadmiernej długości postępowań sądowych w Polsce, wprost i bezpośrednio wpływając na pogłębienie problemu systemowej przewlekłości postępowań.

Z powyższych względów, Sąd Najwyższy uznał, że przyznane Skarżącym na podstawie art. 12 ust. 4 ustawy o skardze na przewlekłość kwoty po 3000 zł w związku ze stwierdzeniem przewlekłości w sprawie są adekwatne do przyczyn stwierdzonej przewlekłości. Należy jednocześnie podkreślić, że z racji tego, że postępowanie objęte skargą trwa już łącznie ponad 6 lat, każdej ze Skarżących, w świetle art. 12 ust. 4 ustawy o skardze na przewlekłość, przysługiwała co do zasady wyższa suma pieniężna niż 3000 zł. Sąd Najwyższy był jednak związany żądaniem Skarżących w tym zakresie sformułowanym i orzekając o należnych Skarżącym sumach pieniężnych nie mógł wyjść poza jego granice.

Mając na uwadze, że zarządzeniem z 30 września 2025 r. w sprawie objętej skargą wyznaczono termin rozprawy apelacyjnej na dzień 20 listopada 2025 r., jako bezprzedmiotowe należało uznać żądanie Skarżących wydania Sądowi Apelacyjnemu w W. zalecenia podjęcia czynności zmierzających do wyznaczenia rozprawy apelacyjnej w terminie 14 dni. Skutkowało to jednocześnie koniecznością oddalenia skargi w tym zakresie (art. 12 ust. 1 ustawy o skardze na przewlekłość).

O zwrocie Skarżącym uiszczonych przez nich opłat sądowych w kwocie po 200 zł Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 17 ust. 3 ustawy o skardze na przewlekłość.

O kosztach postępowania skargowego Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 98 § 1, 11 i 3 w związku z art. 394¹ § 3 w związku z art. 398²¹ w związku z art. 391 § 1 k.p.c. w związku z art. 8 ust. 2 ustawy o skardze na przewlekłość oraz § 14 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (tekst jedn. Dz.U. 2023, poz. 1964), zasądzając od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w W., na rzecz każdej ze Skarżących, kwotę 240 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Mając powyższe na względzie, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji

[k.b.]

[a.ł]

Joanna Lemańska Krzysztof Wiak Aleksander Stępkowski